

Čo všetko by mal ovládať budúci prvák?

Nástup do školy je v živote každého dieťaťa veľkou udalosťou. Tento deň predstavuje milník v jeho doterajšom vývine a zároveň začiatok novej životnej etapy. Ako však viete zistiť, či je Vaše dieťa na nástup do školy pripravené? O tejto pripravenosti dieťaťa hovorí tzv. školská zrelosť, ktorú posudzujú pedagógovia a psychológovia.

Mnoho rodičov, možno aj Vy, si kladie otázku, či je správne určitým spôsobom zasahovať v predškolskom období do spontánneho vývinu dieťaťa. Mnohí odborníci kladú dôraz na predškolskú prípravu. Vyzdvihujú postupnú adaptáciu dieťaťa na fungovanie v škole, ako v oblasti kognitívnej, tak i sociálnej a výchovnej. Odborníčky v tejto problematike, Bednářová a Šmardová (2012), považujú za rozumnú zlatú strednú cestu. Je potrebné citlivo vnímať konkrétne dieťa, poskytovať mu podnety a klásť naň také nároky, ktoré sú v súlade s jeho možnosťami a zároveň požiadavkami školy.

Zápis do školy je pre dieťa zväčša prvé zoznámenie sa so školským prostredím, pani učiteľkami a ostatnými pracovníkmi školy. Tento rok bude špecifický tým, že zápis v našej škole prebehne elektronicky, bez prítomnosti detí. **Zápis do prvého ročníka prebehne v termíne od 7. do 24. apríla 2021.** Aj v prípade, že zvažujete odloženie plnenia povinnej školskej dochádzky Vášho dieťaťa, ale Vaše dieťa **do 31.8.2021 dovърší šesť rokov, ste povinní** zapísať ho na niektorú zo základných škôl a zároveň požiadať materskú školu, ktorú Vaše dieťa navštevuje, o pokračovanie plnenia povinného predprimárneho vzdelávania v materskej škole.

Čo je školská zrelosť, školská pripravenosť?

Školskú zrelosť vnímame ako zrelosť CNS. Prejavuje sa odolnosťou voči záťaži, schopnosťou sústrediť sa a emočnou stabilitou. Zrenie CNS ovplyvňuje lateralizáciu, rozvoj motorickej a senzomotorickej koordinácie, je predpokladom k rozvoju sluchovej i zrakovovej percepcie.

Pojem školská pripravenosť zahŕňa oproti biologickému zreniu skôr úroveň predškolskej prípravy z hľadiska schopností, vplyvu prostredia a výchovy.

Existuje mnoho definícií školskej zrelosti, no vo všeobecnosti ju možno chápať ako **dosiahnutie takého stupňa vývinu, ktorý umožňuje dieťaťu zúčastniť sa na výchovno-vzdelávacom procese bez väčších komplikácií, najlepšie s radosťou a nadšením.**

Pre posudzovanie školskej zrelosti sú dôležité tieto oblasti:

- telesný vývin a zdravotný stav,
- úroveň kognitívnych (poznávacích) funkcií,
- pracovné predpoklady a návyky,
- osobnostná zrelosť (emocionálno-sociálna).

Telesný vývin a zdravotný stav

Posúdenie telesnej pripravenosti dieťaťa na nástup do školy je v kompetencii obvodného lekára. Telesná vyspelosť síce nie je prvoradým ukazovateľom celkovej zrelosti, ale je potrebné ju brať do úvahy. Niekedy je veľmi užitočné podrobnejšie psychologické alebo neurologické vyšetrenie. Pri vzrastovo menších deťoch sa často stretávajú učitelia s rýchlejšou unaviteľnosťou, nižšou odolnosťou voči psychickej i fyzickej záťaži, menší vzrast môže spôsobovať nevýhodné postavenie v rámci detského kolektívu.

Špeciálne dôležité je overiť školskú zrelosť u **predčasne narodených detí** alebo **detí s nízkou pôrodnou hmotnosťou**, u ktorých sú časté poruchy pozornosti alebo aktivity. Pri zmyslových alebo telesných chybách je potrebné zvážiť ich vplyv na psychický stav dieťaťa. Nepriaznivá býva aj častá chorobnosť dieťaťa, ktorá bráni v plynulej adaptácii dieťaťa na nové prostredie a vo vytváraní nových priateľstiev. Na výkone tohto žiaka sa môže prejaviť chýbajúce vysvetlenie novej látky a nedostatok precvičovania učiva s ostatnými.

Kognitívne (poznávacie) funkcie

Rozumové schopnosti na určitej úrovni a rovnomerný vývin v jednotlivých oblastiach poznávania sú základom pre zvládnutie **písania, čítania a počítania**. Do skupiny kognitívnych predpokladov patrí:

- vizuomotorika, grafomotorika,
- reč,
- sluchové vnímanie,
- zrakové vnímanie,
- vnímanie priestoru,
- vnímanie času,
- základné matematické predstavy.

Treba posúdiť, či dieťa zaostáva celkovo - v každom z týchto predpokladov. Stáva sa, že deti majú rozumové schopnosti na dostatočnej úrovni, no zaostávajú v jednej z oblastí, napr. v grafomotorike. Vtedy je potrebné motivovať dieťa k činnostiam, ktoré špeciálne podporujú túto oblasť. Rozhodnutie o pokračovaní plnenia povinnej školskej dochádzky potom závisí na tom, aký môže mať tento nedostatok vplyv na úspech dieťaťa v škole v kombinácii s faktormi, ako sú usilovnosť, trpezlivosť alebo reakcia dieťaťa na úspech.

Vizuomotorika, grafomotorika

Motorické schopnosti súvisia so všetkými ostatnými oblastami vývinu. **Hrubá motorika** dovoľuje deťom objavovať svet okolo nich, manipulovať s predmetmi a osamostatňovať sa. Rozvíja sa pri prirodzenom pohybe alebo športe. **Pri nadobúdaní hygienických návykov, základných zručností, ako sú obliekanie alebo stolovanie, sa deti učia koordinácii pohybov**. Netreba za dieťa robiť to, čo už zvládne samo a určite nie je dobré odháňať ho od domácich prác. Medzi hračkami detí by nemali chýbať stavebnice, skladačky, koráliky, ale aj kresliace potreby, nožnice a plastelína. Dobre rozvinutá vizuomotorika a grafomotorika u predškoláka sú základným predpokladom pre písanie. Keď dieťa začína kresliť, mali by sme dbať o navodenie a upevnenie štipcového úchopu, správneho postavenia ruky. Dôležité je aj ujasniť si, ktorou rukou začne dieťa výučbu písania.

Reč

Na reč predškoláka sú kladené v škole pomerne vysoké nároky: dieťa musí **rozumieť výkladu, vedieť zdieľať vlastné myšlienkové pochody a komunikovať v kolektíve**. Prax hovorí, že deti s oneskoreným vývinom reči majú i problémy s písaním a čítaním. Predškolské obdobie je pre vývin reči zásadným, preto je potrebné rozprávať sa s dieťaťom, obohacovať jeho slovnú zásobu, čítať si alebo spievať. Ak ako rodič zachytíte nedostatky v reči Vášho dieťaťa, odporúčame navštíviť logopéda, prípadne psychológa.

Sluchové vnímanie

Sluch má v ranom veku zásadný vplyv na rozvoj reči, ktorá súvisí s písaním a čítaním. Ak chceme podporiť sluchové vnímanie, je vhodné učiť deti počúvať rozprávky a príbehy, hrať sa hry na lokalizáciu a určenie zdroja zvuku, rozvíjať vnímanie hudby. Sluch predškoláka by mal

byť v škole dobre vyvinutý, nakoľko s ním zásadne súvisí **schopnosť dieťaťa zachytiť inštrukcie**.

Zrakové vnímanie

Vnímanie okolitého sveta zrakom je od narodenia nenahraditeľným zdrojom informácií. Ovplyvňuje rozvoj reči a myslenia, koordinácie oko-ruka, priestorovej orientácie a základnej matematickej predstavivosti. V školskom veku je dôležitá schopnosť rozoznávať písmená, číslice, farby a ich odtiene. Vnímanie zrakom možno rozvíjať úlohami, kedy deti vyhľadávajú objekty na obrázku alebo odlišujú prekrývajúce sa obrázky, posudzujú zhodu a odlišnosti dvoch obrázkov. Túto oblasť možno rozvíjať i hrami, ako sú pexeso, domino alebo stavanie stavebníc podľa predlohy. S nástupom do školy je potrebné, aby malo dieťa **zrelú schopnosť rozlišovať detaily a polohy predmetov**. Zapamätávanie číslíc a písmen zabezpečuje zrelá zraková pamäť.

Vnímanie priestoru

Vnímanie priestoru sa týka nielen pojmov hore, dole, doprava, doľava, vpredu, vzadu, ale patrí sem aj chápanie a používanie predložkových väzieb (na, do, v, pred, ...) a pojmov ako ďaleko, blízko, prvý, posledný. Tento predpoklad sa takisto premieta do čítania, písania, matematiky, geometrie, orientácie na mapách a telesnej výchovy. Pre rozvoj vnímania priestoru u predškolača je prospešné napr. pomenovávanie miesta pri činnosti – vonku, na obrázku, doma.

Vnímanie času

V škole je dôležité vnímanie času najmä pre správny odhad trvania naplnenia určitej úlohy a pre adekvátne rozvrhnutie síl. Dieťaťu môže pomôcť lepšie sa orientovať v čase pomenovávanie dejov a činností typických pre určitú časť dňa alebo týždňa. Rozprávame sa s dieťaťom o tom, čo sa robí ráno, čo najprv, potom, včera, zajtra alebo nakoniec. Vnímanie času u predškolača je teda ďalším podstatným ukazovateľom školskej zrelosti.

Základné matematické predstavy

Vytvoreniu matematických číselných predstáv predchádzajú predčíselné predstavy. Najskôr dieťa dokáže porovnávať (malý-veľký, krátky-dlhý), neskôr je schopné triediť podľa druhu (ovocie, oblečenie), podľa tvaru alebo veľkosti. Postupne sa dieťa učí triediť aj podľa viacerých kritérií (veľký žltý kruh) a vie určiť, ktorý z objektov do skupiny nepatrí. Dôležitou fázou je zoradovanie podľa veľkosti (malý-väčší-najväčší) alebo množstva (málo-viac-najviac). Pre správny rozvoj matematických predstáv je dôležité začať pracovať s konkrétnymi predmetmi a až neskôr s obrázkami, pomáhajú hry ako domino alebo Človeče, nehnevaj sa.

Pracovné predpoklady dieťaťa a jeho návyky

Základom pre rozvoj každej oblasti poznávacích schopností je **záujem o učenie**. U dieťaťa musí byť vyvinutá **schopnosť koncentrovať sa, zmysel pre povinnosť a zodpovednosť**. Aj keď niektoré deti vedú celkom dlho udržať pozornosť pri hre, ktorá ich zaujala, problémom býva zámerná pozornosť. Dieťa sa rýchlo unaví, stráca záujem, odbieha, strieda rôzne činnosti a pritom sa poriadne nesústredí na nič z toho, čo robí. Od školáka sa pri prechode od jednej činnosti k druhej a pri vypracovávaní úloh vyžaduje určitá miera samostatnosti. U detí treba pomaly a nenásilným spôsobom rozvíjať zámernú koncentráciu pozornosti. Učiť ich dodržiavať pravidlá (pri hre), zadávať jednoduché úlohy (uprac hračky), prebúdzajú záujem o rôzne činnosti (ručné práce).

Osobnosť dieťaťa

Osobnosť dieťaťa zrelú na nástup do školy ťažko presne vyjadriť, pretože každé dieťa je iné. **Po príchode do školy sú na dieťa kladené vysoké nároky v oblasti emocionálnej i sociálnej.** Od dieťaťa sa očakáva istá miera **emocionálnej stability, veku primerané zvládanie emócií, sebaovládanie, odolnosť voči frustrácii.** V tom, ako reagujú na neúspech alebo sklamanie, sú medzi deťmi veľké rozdiely. Sociálna vyspelosť sa prejavuje najmä **v schopnosti začleniť sa do kolektívu a komunikovať v ňom, odlúčiť sa od rodiny, rešpektovať cudziu autoritu a spolupracovať s ostatnými.** Tieto schopnosti možno u dieťaťa rozvíjať podporou kamarátskych vzťahov, poukázaním na alternatívu vidieť svet očami druhého. Veľmi dôležité sú v škole **pravidlá slušného správania (pozdraviť, požiadať, poďakovať).** To, ako osobnosť dieťaťa obstojí v novom školskom prostredí, závisí od miery jeho samostatnosti. Tá sa formuje od narodenia dieťaťa. Preto je dôležité vždy venovať dieťaťu pozornosť, prijímať ho a chápať jeho potreby.

Informačné zdroje:

Bednářová, J., Šmardová, V. *Školská zrelosť. Čo by malo dieťa vedieť pred vstupom do školy.* Brno : Edika. 2012. 99 s. ISBN 978-80-266-0049-7

Kollárová, Ž. *Školská zrelosť : Čo všetko by mal ovládať budúci prvák?* Dostupné z: <https://eduworld.sk/>
CPPPaP Ružomberok. *Školská zrelosť a pripravenosť.* Dostupné z: <http://www.ppprk.sk/>

Vážení rodičia,

ak si nie ste istí alebo máte pochybnosti v súvislosti so zaškolením Vášho dieťaťa, odporúčame Vám kontaktovať Centrum pedagogického poradenstva a prevencie (CPPPaP 1., Brnianska 47A, Bratislava) na telefónnom čísle 02/54775560 alebo prostredníctvom e-mailu klienti@nasaporadna.sk. Obzvlášť prosíme rodičov tzv. „letných“ detí (narodených v mesiacoch máj až august), aby zvážili možnosť vyšetrenia školskej zrelosti v CPPPaP. Vyšetrenie školskej zrelosti je bezplatné.